

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра лісівництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
(Калинич І.В.)
«27» червня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

З БОТАНІКИ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина
Спеціальність	Н4 Лісове господарство
Освітня програма	Лісове господарство
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2025

Робоча програма навчальної практики з ботаніки для здобувачів вищої освіти галузі знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина спеціальності Н4 Лісове господарство освітньої програми Лісове господарство.

Розробник: Мигаль А.В., кандидат біологічних наук, доцент кафедри лісівництва

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри лісівництва

протокол № 10 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри лісівництва доц. Потіш Л.А.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

протокол № 11 від «27» серпня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії географічного факультету доц. Потіш Л.А.

© Мигаль А.В., 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою навчальної практики з ботаніки є практичне закріплення, поглиблення і удосконалення знань здобувачів вищої освіти, отриманих при вивченні курсу ботаніки; вивчення окремих видів рослин, їх груп, і отримання уявлень про життєві форми, онтогенез, вікові і сезонні зміни морфолого-анатомічної структури рослин, розподіл видів рослин залежно від екологічних умов зростання; оволодіння первинними навичками роботи в польових та камеральних умовах.

Основні завдання навчальної практики: засвоєння основних методик польових ботанічних досліджень, правил документування результатів польових спостережень; вміння спостерігати за живими об'єктами у природних умовах; камеральне опрацювання зібраних даних; засвоєння методів визначення рослин у польових та камеральних умовах; набуття знань та досвіду щодо основних принципів організації й методів проведення самостійних наукових досліджень.

Відповідно до освітньої програми вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності:

1) здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК-8);

Фахові компетентності:

1) здатність використовувати знання й практичні навички для аналізу біологічних явищ і процесів, біометричної обробки дослідних даних та їх математичного моделювання (ФК-3).

3. ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Передумовами вивчення **навчальної практики з ботаніки** є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми «Лісове господарство»:

ОК 6 Ботаніка

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми, вивчення **навчальної практики з ботаніки** повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Застосовувати лісівничі загальновідомі методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання.	ПРН 9
Володіти належними робочими навичками працювати самостійно або в групі, уміння отримувати та аналізувати результати.	ПРН 19

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після проходження **навчальної практики з ботаніки**:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знання, розуміння і уміння використовувати на практиці базові ботанічні поняття. Уміння застосовувати понятійний апарат під час польових досліджень. Знання і розуміння основних методичних підходів щодо дослідження та опису ботанічних об'єктів. Розуміння процесів формування флори.	ПРН 9
Уміння робити правильні висновки при зборі, обробці та аналізі отриманих результатів для морфологічної характеристики конкретних ботанічних об'єктів. Здійснювати опис та оцінку стану флористичного складу рослинного покриву певної території. Використовувати діагностичні ознаки для класифікації рослин певної території.	ПРН 19

5. БАЗИ ПРАКТИКИ

Бази навчальної практики з ботаніки визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між університетом і підприємствами всіх форм власності і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати установи, управління, підприємства, організації (будь-яких форм власності), науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади тощо.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між університетом та підприємством.

Закріплення здобувачів денної форми навчання за базами практики та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету, а здобувачів заочної форми – розпорядженням декана факультету (директора інституту).

Географічний факультет наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними підприємствами, які можуть стати базою практики під час проходження практики:

1. Договір про проведення практики студентів ДВНЗ “Ужгородський національний університет” на базі Карпатського біосферного заповідника (№ 127 від 24.06.2016 року).
2. Договір про проведення практики студентів на базі Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської обласної державної адміністрації (№ 23 від 17 квітня 2020 року);
3. Договір про співпрацю між ДВНЗ “Ужгородський національний університет” та Національними природним парком «Синевир» (від 15.05.2020 року).
4. Договір про спільну наукову та навчально-виробничу діяльність ДВНЗ “Ужгородський національний університет” та Національними природним парком «Зачарований край» (від 30.04.2010 року).
5. Договір про наукову та науково-освітнянську співпрацю між географічним факультетом ДВНЗ “Ужгородський національний університет” та Карпатською лісовою науково-дослідною станцією УкрНДІгірліс (від 02 квітня 2007 року).
6. Договір про співпрацю між ДВНЗ “Ужгородський національний університет” та відділом освіти, культури, молоді та спорту Ясінянської селищної ради Рахівського району Закарпатської області (від 19 липня 2021 року).

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З БОТАНІКИ

I. Морфологічна будова вегетативних та генеративних органів рослин.

Морфологічна будова стебла. Форма стебла. Напрями росту і типи пагонів. Метаморфози пагона. Види коренів. Типи кореневих систем. Видозміни кореня. Морфологічна будова листка. Типи листків. Розчленування листової пластинки. Жилкування листових пластинок. Листкорозміщення. Морфологічна будова квітки. Типи квіток. Суцвіття. Типи суцвіть. Морфологічна будова плоду. Типи плодів.

II. Морфологічний опис рослини на прикладі видів класів Дводольні та Однодольні (з використанням інформації, отриманої у результаті опрацювання тем I-ї частини).

**7. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПЕРІОД
ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З БОТАНІКИ**

№ п/п	Вид та зміст роботи	Період виконання завдання
<i>Підготовчий етап</i> <i>Інструктаж з техніки безпеки, вступне заняття, отримання загального та індивідуальних завдань.</i>		
1.	Ознайомлення із літературними джерелами, фондовими матеріалами, які стосуються території проходження практики, а також методикою збирання, гербаризації, визначення та етикетування рослин..	1 тиждень
2.	Виконання індивідуальних завдань, які зазначенні в пункті 6	1 тиждень
3.	Опрацювання інформації щодо техніки збору зразків рослин та їх визначення.	1 тиждень
<i>Польовий етап</i> <i>Проходження розділів практики.</i>		
1.	Рослини широколистяного та шпилькового лісу. Рослини лісових фітоценозів. Вплив екологічних умов лісу на життєдіяльність рослин. Різноманітність життєвих форм. Рідкісні і зникаючі види рослин, занесені до Червоної книги України та регіонального Червоного списку. Правила засушування рослин та монтування гербарію. Рослини луків. Рослини лучних фітоценозів. Вплив екологічних умов луків на життєдіяльність рослин. Вплив сінокосіння та випасання худоби на рослинний покрив луків. Значення луків і проблеми луківництва. Обробка зібраного матеріалу. Методика визначення рослин за допомогою визначників. Обробка зібраного матеріалу.	1-2 тиждень
2.	Рослини перезволожених місцезростань. Водно-прибережні рослини. Рослини боліт. Вплив надлишку вологи на життєдіяльність рослин. Еколого-морфологічні особливості будови рослин у перезволожених місцезростаннях. Заболочування, його причини і наслідки. Обробка зібраного матеріалу. Культурні рослини. Основні плодово-ягідні, овочеві, зернові, лікарські, декоративні види рослин, їх використання і значення. Особливості вирощування і розмноження культурних рослин. Обробка зібраного матеріалу. Синантропні рослини. Адвентивні, рудеральні і сегетальні рослини. Карантинні рослини. Основні засоби боротьби з бур'янами. Обробка зібраного матеріалу.	1-2 тиждень
<i>Камеральний етап</i> <i>Оформлення звіту. Захист практики. Підсумковий контроль.</i>		
1.	Опрацювання результатів власних спостережень, картографічних та літературних джерел.	2 тиждень
2.	Оформлення та оцінювання самостійної роботи студента.	2 тиждень
3.	Написання звіту про практику.	2 тиждень
4.	Захист звіту та практики (захист, відповіді на питання).	2 тиждень
	Загальна тривалість практики	2 тижні

Структура практики

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна			Форма навчання: заочна		
	Усього	у тому числі		Усього	у тому числі	
		індивідуаль на робота	самостійна робота		індивідуаль на робота	самостійна робота
2-й семестр						
<i>Підготовчий етап</i>						
Інструктаж з ТБ та правил поведінки під час польових спостережень та досліджень. Ознайомлення із літературними джерелами, фондovими матеріалами, методикою збирання, гербаризації, визначення та етикетування рослин.	6	4	2	6	2	4
Виконання індивідуальних завдань.	9	6	3	9	3	6
Разом	15	10	5	15	5	10
<i>Польовий етап</i>						
Рослини широколистяного та шпилькового лісу. Рослини луків.	22.5	15	7.5	22.5	7.5	15
Рослини перезволожених місцезростань. Культурні рослини. Синантропні рослини.	22.5	15	7.5	22.5	7.5	15
Разом	45	30	15	45	15	30
<i>Камеральний етап</i>						
Опрацювання результатів власних спостережень, фондovих матеріалів, картографічних та літературних джерел.	8	5	3	8	3	5
Оформлення та оцінювання самостійної роботи студента.	7	5	2	7	2	5
Написання та оформлення звіту про практику.	8	5	3	8	3	5
Захист звіту та практики.	7	5	2	7	2	5
Разом	30	20	10	30	10	20
Разом за практику	90	60	30	90	30	60

8. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається на керівників закладу вищої освіти. Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра лісівництва ДВНЗ “УжНУ”. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснюють призначені керівники практики.

Керівник практики від вищого навчального закладу:

- перед початком практики контролює підготовленість баз практики;
- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед від'їздом здобувачів на практику: інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки, надання здобувачам необхідних документів (направлення, програми, щоденник, календарний план, індивідуальне завдання, тема курсового і дипломного проекту (роботи), методичні рекомендації чи інші), перелік яких встановлює навчальний заклад;
- повідомляє здобувачів про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі, а саме: подання щоденників практики, письмового звіту, вигляду оформлення виконаного індивідуального завдання, підготовка доповіді, повідомлення, виступу тощо;
- у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту здобувачів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;
- контролює виконання здобувачами правил внутрішнього трудового розпорядку;
- у складі комісії приймає заліки/захист з практики;
- подає завідувачу кафедрою (заступнику директора практичного навчання) письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо покращення її організації.

Здобувачі закладів вищої освіти при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики (від навчального закладу) консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно здати необхідну документацію та скласти залік/захист з практики.

Комісія приймає захист практики у здобувачів та виставляє залік на базах практики в останні дні її проходження або у закладі вищої освіти протягом трьох днів. Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку здобувачі за підписами членів комісії.

Здобувачу, який не виконав програму практики без поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених закладом вищої освіти. Здобувач, який востаннє отримав негативну оцінку з практики, відраховується з закладу вищої освіти.

9. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ, ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ ПРАКТИКИ

Загальні вимоги до оформлення звіту:

Звіт з навчальної практики із дендрології, ґрунтознавства оформляється на останньому (камеральному) етапі практики. Він включає наступну документацію:

- звіт практики;
- академічний щоденник практики;
- польовий щоденник студента-практиканта;
- індивідуальне завдання студента;
- наявність презентації за індивідуальним завданням, оформленої у програмі *Power point* (за необхідності).

Матеріали до звіту готуються щоденно, а його безпосереднє оформлення здійснюється протягом останнього тижня практики.

Типова структура звіту:

- 1) титульна сторінка;
- 2) зміст;
- 3) загальна інформація про організацію – базу проходження практики;
- 5) опис виконання практики згідно з календарним планом;
- 6) формулювання індивідуального завдання;
- 7) матеріали та методи досліджень, що застосовувалися під час практики;
- 8) головні результати, отримані під час практики;
- 9) результати виконання додаткових завдань;
- 10) загальні висновки;
- 12) особисті враження від практики;
- 13) додатки.

Звіт про практику готується засобами комп'ютерного текстового редактора Word і друкується на стандартних аркушах формату А4 (210x297 мм). Розміри полів: верхнє, ліве та нижнє – 2,0 см, праве – 1,0 см. Нумерують сторінки вгорі справа без крапки з використанням арабських цифр. Звіт структурується на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Номер підпункту складається з номера розділу, порядкового номера підрозділу, порядкового номера пункту та порядкового номера підпункту, розділених крапкою (наприклад, 1.3., 2.1.). Відповідно до зазначеного стандарту рекомендовано такі налаштування для текстового редактора WORD. Шаблон – нормальний (Normal). Основний текст набирають шрифтом (Times New Roman) нормального накреслення (Normal), кегль 14 pt з міжрядковим інтервалом 1,5.

Академічний щоденник практики містить основні документи, що стосуються практики:

- розпорядження про скерування студента на практику;
- календарний графік проходження практики;
- відгук керівника від бази практики про роботу студента на практиці;
- висновок керівника практики від кафедри;
- робочі записи студента-практиканта.

Розпорядження про скерування здобувача на практику, підписане і скріплене печаткою, є посвідченням про відрядження здобувача на практику на зазначений термін. Календарний графік проходження практики складається відповідно до завдань практики.

Відгук про роботу здобувача на практиці заповнює керівник практики від кафедри. У відгуку відображається:

- місце практики здобувача;
- рівень теоретичних знань, умінь та практичних навичок, показаних здобувачем під час практики;
- рівень володіння інформаційними (комп'ютерними) технологіями;

- засвоєння нових знань, умінь та навичок, які здобувач здобув за час практики;
- оцінка виконання завдань, які виконував здобувач під час практики;
- особисті якості здобувача;
- якість оформлення звіту.

Підсумкова оцінка за практику виставляється після захисту звіту з навчальної практики.

Лише за наявності заповнених усіх, перелічених вище документів, здобувач допускається до захисту практики.

Порядок допуску звіту до захисту практики:

1. оцінка керівника роботи здобувача на практиці;
2. наявність усіх частин звіту;
3. відповідність оформлення основних звітних матеріалів;
4. захист практики.

10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Диференційований залік з практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводиться в оцінку за схемою:

Загальна сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Для визначення рівня оволодіння здобувачами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів А	здобувач вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
82-89 балів В	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчальної практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
74-81 балів С	здобувач володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях
64-73 балів D 60-63 балів E	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу; уміє використовувати одержані знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
35-59 балів FX	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0-34 балів F	здобувач не володіє навчально-практичним матеріалом

Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів:

Розділи (етапи)	Вид роботи	Кількість балів
Підготовчий	Засвоєння правил техніки безпеки; інформаційний пошук за темою індивідуального завдання.	10
	Опрацювання інформації щодо техніки збору зразків рослин, їх визначення.	10
Польовий	Пошук та збір матеріалу за темою індивідуального завдання.	5
	Пошук та збір матеріалу за темою основного завдання.	20
	Ведення польового щоденника.	5
Камеральний	Звіт за темою індивідуального завдання.	5
	Звіт за темою загального завдання.	10
	Польовий щоденник.	5
	Загальний звіт (змістовність, оформлення, захист).	10
	Підсумковий контроль.	20
УСЬОГО		100

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

- Визначник рослин Українських Карпат.- К.: Наук. думка, 1977.- 433 с.
- Визначник рослин Української РСР.- К.: Урожай, 1965.- 876 с.
- Любінська Л.Г., Оптасюк О.М., Шевера М.В., Федорончук М.М., Когут Е.І., Любка Т.Т. Методичні рекомендації з проведення польової практики з ботаніки (Збір рослин та виготовлення гербарію). 3 доповнене видання. – Берегово, 2020. – 68 с.
- Мамчур З.І., Одінцева А.В. Літня навчальна практика з ботаніки: Навчально-методичний посібник.- Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007.- 176 с.
- Морозюк С.С., Чорний І.Б, Кустовська А.В. та ін. / За заг. ред. С.С. Морозюк. Польова практика з ботаніки. Програма і методичні вказівки. – Київ, НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. – 92 с.
- Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Омері І.Д. Ботаніка. Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2013. - 218 с.
- Якубенко Б.Є. Польовий практикум з ботаніки. Навчальний посібник.- К.: Фітосоціоцентр, 2012.- 400 с.
- Якубенко Б.Є., Алейніков І.М., Шабарова С.І., Машковська С.П. Ботаніка. Підручник.– Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. – 436 с.

Допоміжна література

- Визначник рослин Українських Карпат.- К.: Наук. думка, 1977.- 433 с.
- Визначник рослин Української РСР.- К.: Урожай, 1965.- 876 с.
- Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина І. Довідник / Кохно М.А., Пархоменко Л.І., Зарубенко А.У., та ін. / За ред. Кохна М.А.. – К.: «Фітосоціоцентр», 2002. – 448 с.
- Ілюстрований довідник з морфології квіткових рослин. Навчально-методичний посібник/С.М. Зиман, С.Л. Мосякін, О.В. Булах, О.М. Царенко, Л.М. Фельбаба-Клушина.- Ужгород: Медіум, 2004.- 156 с.
- Нечитайло В.А., Кучерява Л.Ф. Погребенник В.П. Систематика вищих рослин. Лабораторний практикум. – Київ: Фітосоціоцентр. – 2001. – 456 с.
- Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха.- К.: Глобалконсалтинг, 2009.- 900 с.
- Крічфалушій В.В., Будніков Г.Б., Мигаль А.В. Червоний список Закарпаття: види рослин та рослинні угруповання, що знаходяться під загрозою зникнення.- Ужгород, 1999.- 196 с.
- Флора УРСР.- К.: Вид-во АН УРСР, 1935-1965.- Т. 1-12.
- Фодор С.С. Флора Закарпаття. – Львів: Вища школа, 1974.- 208 с.

Ресурси ДВНЗ „Ужгородський національний університет”

- Наукова бібліотека ДВНЗ „Ужгородський національний університет”
- Бібліотека кафедри лісівництва
- Колекції рослин Ботанічного саду ДВНЗ „Ужгородський національний університет”
- Науковий гербарій ДВНЗ „Ужгородський національний університет”

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Підручники для вивчення навчальної дисципліни:

https://bioweb.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/Posibnyk_Praktyka-1.pdf

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/17175/1/%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%bf%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%81%d0%bd%d0%b0%20%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0_2%d0%ba_18.pdf

[https://www.researchgate.net/profile/Sergei-](https://www.researchgate.net/profile/Sergei-Mosyakin/publication/319716476_Ilustrovanij_dovidnik_z_morfologii_kvitkovih_roslin/links/59bac7af0f7e9b48a289b63f/Ilustrovanij-dovidnik-z-morfologii-kvitkovih-roslin.pdf)

[Mosyakin/publication/319716476_Ilustrovanij_dovidnik_z_morfologii_kvitkovih_roslin/links/59bac7af0f7e9b48a289b63f/Ilustrovanij-dovidnik-z-morfologii-kvitkovih-roslin.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Sergei-Mosyakin/publication/319716476_Ilustrovanij_dovidnik_z_morfologii_kvitkovih_roslin/links/59bac7af0f7e9b48a289b63f/Ilustrovanij-dovidnik-z-morfologii-kvitkovih-roslin.pdf)

2. Інформаційні портали:

<http://econtsh.astra.in.ua/eco/system.php> – довідник назв рослин України

<http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/> – електронний репозитарій ДВНЗ „УжНУ”

<http://www.botany.kiev.ua> – сайт Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

<http://botany.kiev.ua/journals.htm>, <http://ukrbotj.co.ua/> - електронні версії періодичного видання „Український ботанічний журнал”

<http://herbarium.org.ua/> - Гербарії України - Index Herbariorum Ucrainicum